

Lapsed, noored ja kirik

JANEK MÄGGI, ettevõtja, suhtekorraldaja, luuletaja ning endine Eesti riigihalduse minister

Mida kiiremini Jumal inimese südames koha leiab, seda õnnelikumat elu ta Kristuses elab

- *Inimesed käivad pühapäevastel jumalateenistusel harvem, kuid kirikus pigem sageli*
- *Kirik peab olema seal, kus on inimesed, mitte vastupidi*
- *Mida nooremalt inimene usu leiab, seda rohkem ta oma usust eluteel tuge saab*

Kui täna viia Eestis läbi uuring küsimusega: „Miks te viimati kirikus käisite?“, siis suure tõenäosusega ei ole levinuim vastus: „Käisin igapäevapäevasel jumalateenistusel.“. Tõenäolisemalt kõlab: laulatusel või matustel, võibolla ka jõulude ajal või mõnel kontserdil. Igapäevapäevase kirikus käimise sagedus on ajas muutunud, eriti perede jaoks. Kirikuskäik ei ole enam nii iseenesest mõistetav kui 100 aastat tagasi. On palju alternatiive, mida nädalavahetusel teha, inimestel on mitu kodu – linna- ja maakodu, palju asjatoimetusi; meelelahutus- ja sportimisvõimalusi on juurde tulnud; inimesed on vabal ajal palju liikuvad ning sellele kulub aega. Kirik peab konkureerima väga paljude asjadega võimalustega, mida vanavanemate ajal ei olnud.

Eestis elab 1,3 miljonit inimest ning ligi miljon ei ole koguduste liikmed. Siiski ei näita see, et Eesti inimesed kirikust ei hooli või neil ei ole kirikuga sidet. On küll, kuid kirikus käimise kultuur sai nõukogude ajal kõvasti räsida ning ta ei ole senini suutnud end lõpuni taasluua. Innukat jutlust kuulatakse küll, aga kohale minek on ettevõtmine, mis nõuab pühendumist ja kirge.

Suuremates linnades seis siiski nukker ei ole, mõnevõrra on põhjus ka see, et inimesed on kolinud maalt linna. Hõre kirik ei näita, et inimeste side usu ja kohaliku kogudusega on kadunud. Paraku ei suuda nõukogude ajal kasvanud lapsevanemad kirikukultuuri oma lastes isikliku usuhariduse puudulikkuse tõttu alati arendada: kuigi kristlike koolide populaarsus kinnitab, et tahet nii vanematel kui ka lastel on. Vanematele meeldib, et neil kasvavad kodus kõrgete moraalnormidega lapsed, isegi kui nad ise neid norme lõpuni ei tea ja neist kinni pidada ei oska, ei suuda või ei taha.

Vanemad aitavad lastel leida õige tee

Eestis on siiski palju kogudusi, mis on tugevad, elujõulised ja inimesed peavad nende jumalateenistustest väga lugu. Jumal on kohal, ja inimesed ka. Nõudlus vaimuliku teenistuse järele on innukas, kuid vaatamata sellele tuleb inimesed kirikusse kutsuda, aidata ja neid harida – kuidas nad saavad oma hingeloo heaks ja korda – see huvitab paljusid. Ühiskonnas on vajadus usukogemuse järgi suurem, kui nende inimeste hulk, kellele usukogemus on olemas.

Mäletan hästi oma esimesi kokkupuuteid kirikuga. Ema ja isaga oli jõulude ajal kirikusse minek iseenesestmõistetav, see lõi pühaliku tunde, mille helged hetked ja säravad kuused on mälu pildis siiani. Olen sündinud 1973. aastal ning esimesed jõulud, mida kindlasti mäletan, olid 1978. aastal. Kirik oli tõenäoliselt Tallinna Kaarli, kus ema oli leeris käinud. Sellega algas minu vaimne harimine, tee usu ja Jumala juurde.

Peapiiskop Urmas Viilma on öelnud, et Eesti rahvas ei ole mitte uskmatu (kolmveerand ütleb, et nad „midagi usuvad“), vaid vaimselt harimatu – üksnes veidi üle veerandi on kirikuga seotud. Meie rahva usu, lootuse ja armastuse hoidmiseks on rahvast vaja harida. Kõige mõistlikum on seda teha maast madalast, siis on sellest kõige rohkem kasu lapsele, vanematele ning kogu ühiskonnale.

Seepärast on kristlike koolide roll kiriku tuleviku jaoks hindamatu väärtusega. Arusaamad, vanematelt lastele edasi antud usk ning traditsioonid ärkavad lastes üles varem või hiljem, aga nad ärkavad kindlasti. Mida hingepõllule on külvatud, seda saab kunagi ka lõigata – kui piisavalt kasta.

Minu põlvkonnas on palju neidki lapsevanemaid, kelle jaoks Kristuse (taas)leidmine on esmakordne kogemus perekonnas – vanavanemate ususide ei ole nendeni jõudnud. Nad on pidanud ise avama kirikuukse, sealt sisse minema ning sellesse, mida seal kogesid, armuma. Esimesel põlvkonnal on olnud kristlus taas leida raske, kuid see ei ole olnud võimatu. Kristus koputab nii usklike kui uskmata südametunnistusele. Mõnel ajal ka nende omale, kelle peale õed ja vennad Kristuses ei ole osanud või ole koguni tahtnud tulla.

Õpetajaks kõlbab see, kes suudab olla eeskujuks

Tänaseks on kristlik kirik leidnud Eesti ühiskonnas oma koha. See koht on selge, tugev ja mõjukas. Kristlik kirik on au sees ja väärikas. Inimesed mõistavad, et elu ei ole igavene ning selle ajutise elu elamiseks vajavad nad tuge. Toeks ei saa olla mitte ainult teised inimesed, vaid midagi kõrgemat. Kristlased teavad, et see tugi saab olla Looja.

Selleks, et lapsed ja noored leiaksid tee Jumala juurde, peavad nad kasvama usu vaimus. Nad ei vaja deklaratsioone ja näivust, nad vajavad eeskujut. Jeesuse õpetuse põhiõlemus on õpetamine eeskujut kaudu.

Eeskujutuks olla on väga raske ka õpetajal, sest isegi kui ta teab, mis on õige ja tahab seda teha, võib ta olla liiga nõrk, et oma usule kindlaks jääda. Peetrus hakkas kahtlema ja vesi enam ei kandnud. Jeesus siiski kivist leiba ei teinud, kuigi nälga ajas peale, ja mitte vähe.

Kui vanemad usus läbi kukuvad, võivad lihtsamini kukkuda ka lapsed. Kuigi inimese käitumine lähtub elukeskkonna ja kasvatuse kõrval isikuomadusest ning geenidest, on elukeskkonnal ja kasvatusel väga suur roll. Eksivad või eksinud vanemad eksitavad ka lapsi. Kirikul ja kirikuõpetajal on laste silmis vanemate ees üks suur eelis: nad ei ole lapsele liiga lähedal ning seepärast omavad mõnevõrra suuremat autoriteeti, eriti teismeliste jaoks. Nagu poliitikud armastavad tsiteerida filosoofe ja teisi lugupeetuid inimesi, et anda oma tekstile mõjujõudu, annab kirik lapsele tuge ja autoriteeti vanema mõtetele. Pühapäevane jumalateenistus toetab lapsevanemat tema kasvatustöös, aitab vanema soovidele ja ootustele anda veenvust.

Kristus annab autoriteedi, milles on jõud ja vägi

Jeesusel ei olnud oma jüngritega sugugi lihtne hakkama saada. Üks tegi ühe jama, teine tegi teise. Reetmine, kahtlemine, uskmatus. Nii ei ole lihtne hakkama saada ka vanematel oma lastega, kes mõnevõrra on vanemate jüngrid. Nad võivad oma vanemad armastada, kuid sellele vaatamata nende sõna mitte kuulata ja teha asju, mis vanematele mitte sugugi ei meeldi.

Inimene vajab usku just siis, kui ta on oma elu kõige suuremas pöördepunktis – kui ta peab saama täiskasvanuks. See on hetk, kus tuleb paika panna oma väärtused ning neid järgida. Kuid kust need väärtused leida?

Jumala Sõna on kõige usaldusväärsem väärtuste kogum viimase enam kui 2000nde aasta jooksul. Kõik ülejäänud on ümber vaadatud, maha kantud või on püsinud veel väga lühikest aega. Ei ole ka teist kogumit, mille sisse on hinganud inimpõlved ning leidnud, et selles kajastuvad kõige olulisemad asjad, mis inimkonda koos hoiavad ning mida inimene oma eluks ilmtingimata vajab.

Piibli otsekoheus on mõistetav ka lastele. Pühakiri ei nõua tõlkimist, ta avab end ilmutuste kaudu siis, kui selleks on õige aeg. Jumala Sõna on nagu sügav teatrilava, mille valgustaja, Jumal, suunab valgusvihtu just sellele detailile või sektorile, mida inimesel just selles eluetapis, kus ta parasjagu on, kõige rohkem vaja on.

Traditsioonid loovad usaldusväarsust ja järjepidevust

Olen sageli jumalateenistusel olles, nt Tallinna Toomkirikus, mõelnud, et nende seinte vahel on inimesed palvetanud aastasadu ning nende inimeste palved, kes olid enne meid, on nende seinte vahel või koguni nende sees alles. Kui inimesed, kes olid enne meid, said kirikust ja usust tuge, siis miks ei peaks saama mina? Muidugi ma saan. Ma tunnen, kuidas Jumala Vaim on kohal, kuidas ta aitab mul mõista maailma ja inimesi, kes on minu ümber.

Nii, nagu riik vajab regaale, vajab inimene tõendust või verbaalset kinnitust sellele, mida ta ei näe. Selleks on vajalik vaimulik keskkond ning veendumus, et teised inimesed usuvad midagi sarnast. Usk tuleb kuuldust ning kuuldu Jumala Sõna kaudu. Et me saaksime uskuda, on meil vaja kedagi, kes meile kuulutaks. Kuigi usk on kindel usaldus selle vastu, mida ei nähta, on selle usu kuulutamiseks vaja kohta, mis usku kinnitab ja kinnistab – mis näitab, et me ei ole oma usus üksi.

Kõige tugevalt juurduvad traditsioonid meisse lapsepõlves. Me õpime kiiresti ära emakeele, see imbub meisse. Usu keele ära õppimine on lapsepõlves samuti oluliselt lihtsam, sest meil on võimalik selle keele omandamisele pühenduda.

Inimesel, kes on mõne keele ära õppinud, on selle ülesäratamine, kui ta mõnda aega pole keelt kasutanud, palju lihtsam, kui sellele, kes sellest keelest mitte midagi ei tea. Usuhariduse aluskursus tuleb omandada algkoolis. Ja isegi kui elu on viinud osad meist usust eemale, toob Jumal tagasi. Ning eemalolek ei tähendagi alati eemalolekut – loodud side on jääv ja igavene ning aitab elada. Igavesti.